

Še danes postavi na grajski se krov,
 Da v gradu prijatli se dragi gosté
 In zmage sijajne se vže veselé;
 Zató pa le hitro, le hitro naprej,
 Da združi vsa vojna se v grádu hitrej!
 In polk je za polkom korakal na most
 In polk je za polkom — propadel v globóst,
 Na dnu globočine razmeljen in strt
 Tu našel je vsakdo zasluženo smrt.
 A godba šumeča in petje sladkó,
 Kot prej se odméva iz grada glasno,
 A Turku se smeje vsakdo od sreá,
 Da strtega videl ni v nóči mostá.

J. Rejec.

Kadar je največja sila, roka božja najbolj mila.

oslušajte otroci, pripovedovati vam hočem nekaj, a samó to prosim, da si vse, kar vam povem, tudi dobro zapómnite.

Bilo je v Reki. Reka je kaj lepo hrvatsko mesto, ki se je razkrililo kakor labud na obali sinjega jadranskega morja.

Nu znate li, kaj je morje? Velika je to velika in globoka voda, ki nosi ogromne ladije, in vse te ladije plóvejo po tej velikej vodi od jednega kraja svetá na drugi. Ta velika voda jih nosi, naj bi bile še tako ogromne in težke. In kaj še le takrat, otroci ljubi, kadar se ta velika voda ob kakem viharji vznemiri ter postane kakor bi bila básna. Oj to vam je gróza, kaj se takrat godi! Razburjeni valovi mečejo ladije sem ter tjá kakor da bi bile orehove lupine. Zaženó jih ob kako skalo in razbijó na kosce; ladije in ljudje se potopé v neizmernej morskej globočini, da jim ni sledú ne glasú. Oj koliko ljudij je vže morje požrlo! Vi bi si kaj takega niti misliti ne mogli, ako bi videli morje, kadar je mirno. Takrat je njegova površina tako lepo gladka, modra in divna, da se nam zdi, kakor bi ležalo najlepše zrcalo pred našimi očmi.

Če bi šli v Reki ob kraju morja, videli bi ladijo pri ladiji. Jedne odhajajo, druge dohajajo; iz teh izkladajo vsakovrstno blago, a v druge ga zopet nosijo; tù bi videli pomorščake vseh narodnostij in slišali govoriti jezike vsega sveta. In kako pridno delajo ti pomorščaki po ves božji dan! A kadar se prikaže bleda luna na nebu in se zablesté nebeške zvezdice, tedaj se začuje veselo petje iz ladij. Pomorščaki so tudi veseli ljudje, da-si imajo težavno delo ter morajo vsak čas biti pripravi, da jih pogoltnejo morski valovi, vender so veseli in si radi zapojó kako

veselo pesenco, misleč si, da ako bodo srečno veslali, videli bodo za nekoliko mesecev tudi oni svoje rodne kraje, pozdravili svoje mile in drage, ki so jih s težkim srcem pustili doma.

Tudi Luka Martinič je bil pomorščak. Vže nekoliko let se je vozil po morji; ko je pa oni zadnjikrat plul s svojimi tovariši mornarji, zajel jih je hud vihar na morji, ki je razbil ladijo, v katerej so se peljali. Od velike množine pomorščakov, ki so bili na ladiji, rešil si je samó on in še dva druga njegova zemljaka življenje. Prijeli so se za neko veliko bruno, in to jih je nosilo vso noč po morji, dokler jih ni drugzega jutra zaneslo v bližino neke velike ladije. Pomorščaki jih ugledavši, izvlekli so jih iz morja, in s to ladijo vrnili so se zdravi domóv.

Zdaj je Luka vse veselje zgubil, voziti se po morji. Nastanil se je v Reki in delal v primorskem pristanišči, pomagal je nositi in spravljati blago na ladije, in ker je bil jako spreten in priden delavec, radi so ga imeli in dobro plačali. Nekoliko pozneje se je oženil in Bog mu je dal dvoje otrok: dva zdrava in lepa sinova. Nihče ni bil zdaj srečnejši od Lukove obitelji.

Ali nekega dne, ko je Jelka, Lukova žena, ravno pripravljala večerjo za svojega moža, zaslišijo se zunaj pred vrati težki koraki in zamolklo šepetanje. Jelka se zelo prestraši, ker se jej je zazdelo, da ne bode nič dobrega. In ni se varala. Vrata se odpró in v sobo stopijo štiri možje, ki so nesli njenega moža, bledega in s krvjo oblitega. Položili so ga v posteljo, a Jelka se je upijoč in jokajoč zgrudila na tla.

In kaj se je zgodilo? Luka je delal kakor vsaki dan po navadi, valil je težko blago čez most na ladijo, in glej nesreče! — ker neki drugi delavec ni dosti pazil, izpodrsnilo mu je in velik, zelo težak zaboj zdrkne po mostu, spravi ubogega Luko pód-se ter mu jedno nogo zdrobi a drugo mu zlomi.

Lehko si mislite, otroci ljubi, kako je zdaj bilo pri tej ubožnej družini, ko je oče ležal v postelji, boreč se z življenjem in smrtjo! Jelka je storila vse, kar je mogla, da bi olajšala bolečine ljubega moža, da bi preživela sebe in otroka, a naj si je delala še takó pridno, njene moči so bile preslabe, da bi zaprla vrata strašnej bódi, pomanjkanju in drugim nezgodam, ki so se vrinile v njeno do sih dob tako srečno stanovanje. Vse je poprodala, kar je bilo kake vrednosti pri hiši; naposled jej ni drugega ostalo nego postelja, na katerej je ležal njen ubogi mož, miza in dva, tri stoli.

Oj to je bilo hudo, a vender ni Jelka obupala, marveč delala je, molila in se nadejala boljšemu. Dolgo, dolgo se ubogi Luka ni mogel niti premakniti v svojih bolečinah, a končno je prišel tudi oni zaželjeni dan, da se je vsaj nekoliko vzdignil iz postelje; zna se, da se je v prvi ta hip uboga žena razjokala od veselja, a kmalu zopet utihnila od žalosti in britkosti, a Luka, njen mož, nasmehnil se jej je veselo in potem globoko vzdihnil.

Oj kakšno je to zdravje?! Jedno nogo so mu morali odrezati, a druga mu je bila malo za rabo. Otroka, kakor da bi bila razumela bolečino svojih roditeljev, stisnila sta se v kot in uprla svoje oči v tla.

„Kaj pa zdaj, Jelka, kaj pa zdaj,“ potožil je Luka svojeji ženi. „Bolje bi bilo, da bi bil umrl; takšen, kakeršnega me vidiš, ne bodem mogel delati, a kaj bode iz tebe, kaj iz ubogih otrok!“ To rekši, oblile so ga solze. Žena ga je to-

lažila, rekoč: „Ne boj se, ljubi moj mož. Poprej si ti delal za nas, a zdaj hočem delati jaz za tebe in najina otroka.“ Takó mu je govorila žena, mirila ga in tolažila, dokler se ni utolažil ubogi mož ter hvalil Boga, ki mu je dal tako dobro in pridno ženo.

„Jaz hočem delati za tebe in otroka.“ — Lahko je to reči, ali težavnejše storiti; žena ne more toliko zaslužiti, kolikor mož, a vrhu tega jima je obolel najmanjši otrok in tudi Jelka je sama zelo oslabela, in tako je bila zdaj največja béda v hiši, béda, kakeršna nikoli poprej. Vše nekoliko dni živeli so se ob samem kruhu in vodi, a danes tudi skorjice kruha ni bilo več pri hiši. A vse to še ni bilo najhuje. Drugo jutro se morajo izseliti iz hiše, gospodar jim je odpovedal stanovanje, ker ne morejo plačati naprej stanarine.

Tiho sta sedela oče in mati. O čem bi tudi govorila, jokala sta tudi vže dosti ter mnogo britkih solz vže davno prelila. Jelka vzame najmlajšega sinčeka v naročje in ga pritisne na prsi; jokal je sirotek, ker je bil zelo lačen, a Luka si zakrije obraz z rokama, ker ne more gledati starejšega otroka, ki se je potisnil tjà nekam v kot za pečjo.

„Umreti“ — zašepeta Luka — „umreti“ — ponovi zamolklo uboga žena Jelka.

Ubogi ljudje! Vše so nehali nadejati se kaj boljšega v tem bornem življenji, a vender, nikoli jim še dobri Bog ni bil tako blizu, kakor ravno zdaj.

Dve, tri ure poprej, ko sta si uboga roditelja zaželela smrti, priplula je v Reko velika, tuja ladija. Ko se je ustavila v morskem pristanišči, izkreal se je iz nje visok zamorec, ki je bil povse tako oblečen, kakor naši ljudje. Iz ladije stopivši, popraševal je ondu delajoče tovarnike, je li poznajo nekega Luko Martiniča. Zna se, da so ga poznali vsi, in ker naši mornarji govoré tudi tuje jezike,

lahko so se sporazumeli z zamorcem, ter mu pripovedovali, kaka velika nesreča je zadela ubozega Luko in njegovo družino. Jeden tovornikov odpelje zamorca v Lukovo stanovanje.

Zamoreu je bilo videti, kakor da bi bil vesel, da je Luko zadela toliko nesreča. Pred vrati plača svojega spremljevalca ter ga odpravi, a on potrka krepko na vrata.

Ko stopi v hišo, začela sta se oba otroka jokati in upiti. Zamorec v tej zadregi pozabil je vzeti klobuk z glave, a malo je tudi manjkalo, da mu ni padel velik sveženj izpod pazduhe, ki ga je prinesel s seboj. Tudi roditelja sta se nemalo ustrašila tega črnega človeka, ki je z roko mahal proti otrokoma v tujem jeziku nekaj govoreč, česar v tej velikej viki uboga roditelja niti razumeti nista mogla.

Naposled vender Luka utolaži boječa se otroka, priplazi se nekoliko bliže k neznanemu človeku in ga vpraša, koga da išče. A zamorec mu v angleškem jeziku veselo zakliče: „Nikogar drugega nego tebe, največji dobrotnik moj!“

„Kaj — jaz — dobrotnik“ — čudi se Luka. Ali zamorec priskoči k njemu, stiska in poljublja mu roki ter ga zagotavlja svoje večne hvaležnosti. Nu dolgo in dolgo je bilo treba, predno se je Luka vsega spomnil in mogel razjasniti svojej ženi, o čem da se razpravlja.

Bilo je pa to takó-le: Luka Martinič bil je nekaj daleč po morji in ladija se je nekega jutra usidрила na Afrikanskem obalu. Pokvarilo se je nekaj pri ladiji in kapitan je ukazal, da se stvar tù popravi. V popravo je bilo treba lesa in šli so pomorščaki na kopno, da posekajo drevo v bližnjem gozdu, a na ladiji so pustili samega Luko za stražo. Vže je nekoliko ur popolnoma sam presedel na ladiji, kar začuje nekak divji vriš in krik. Ustrašil se je tega nenavadnega upitja in si mislil, da so morda afrikanski divjaki napadli njegove sodruge. Ne pomišlja si dolgo, zagrabí puško, dene si oster nož za pas, a v jedno roko stisne samokres ter hití tjà, od koder je bilo slišati upitje. Ko pa ničesar ne zapazi, hoče se vže vrniti na ladijo, a tù mu pade dobra misel na um, da se popnè na bližnji griček, s katerega se lahko vidi na drugo stran tega pustega kraja. In kaj zagleda tù? Dva bela človeka, divje postave, vlekla sta z veliko silo dvoje trdo zvezanih zamorcev in jednega dečka do čolna, ki je bil skrit v bližnjem grmovji in katerega je ravno tretji beli človek pripravljal za plov po morji.

Luka se takój spomni, da so to pomorski razbojniki, ki se prikradejo v zamorske vasi, da z zvijačo ali pa s silo jemljó uboge zamorce, ki jih potlej prodajejo za sužnje. Ves razvnet od svete jeze sklenil je rešiti te uboge žrtve. — Tiho leže potrbuški na zemljo, naméri puško na jednega belih razbojnikov, sproži in — lopov se zvrne mrtev na tla. Velik strah zavzame ona dva druga razbojnika. Ko Luka drugič ustrelí in poletí z griča doli proti njima, zvrne se tudi oni, ki je sedel v čolnu. Tretji razbojnik pa skoči v morje, katero se zakrnaví nad njim, kar je bilo Luki dokaz, da je tudi tega ranil.

Zdaj Luka oprostí uboge zamorce težkih verig, a ti padejo na kolena pred njega in se mu zahvaljujejo. Luka jih vzdigne in odvede na ladijo, kjer jim da jesti in piti ter jih pridrži pri sebi, dokler se kapitan z ostalimi pomorščaki ne povrne. Kapitan je pohvalil Luko, in ker je dobro razumil tudi zamorce, raztolmačil je svojim ljudem, da je to odličén poglavar s svojo ženo in sinom, ki so

bili daleč iz svoje vasi napadeni in odpeljani od onih evropskih razbojnikov. Kapitan je tudi ujetim zamorcem moral raztolmačiti, kdo je njihov rešitelj, kako mu je ime in od kod je. Stari zamorec reče svojemu sinu, naj si dobro zapomne Lukovo lice, da ga nikdar ne pozabi, in sin mu odvrne, da ne bode mogel umreti, dokler dostojno ne poplača dobrotnika, ki jim je rešil življenje.

Luka je bil na vse to vže davno pozabil, ali zamorec, kakor vidite, otroci ljubi, tega pozabil ni. In dejal je zamorec: „Oče moj je vže slab in star, a da bode mogel mirno umreti, pošlje mene preko širokega morja, da ti prinesem njegov pozdrav in darove od vsega, kar imamo najboljšega.“

In ko je zamorec darove pokazal! Ej tù je bilo zlata in srebra in vsakovrstnih dragocenostij toliko, da je bil Luka odslej najimovitejši človek v Reki.

Ko se je mladi in odlični zamorec vračal k svojemu očetu preko širokega morja, dejal je še Luki: „Najbolj me veseli to, da morem prinesiti svojemu očetu zagotovilo, da je s temi darovi tudi on vrnil življenje za življenje ter tako pokazal hvaležnost svojemu največjemu dobrotniku.“

In vi, otroci ljubi, izvestno se čudite hvaležnemu sreču tega zamorca, ki je šel tako daljno pot po morji, da se zahvali dobrotniku za svoje življenje. Ali ni to prekrasen vzgled hvaležnosti. Bodite tudi vi taki! Hvaležnost je jedna najlepših krepostij. Zapomnite si, da vsako dobro delo obrodi sad; delajte pridno in zaupajte na Boga, kajti resnica je: Kadar je največja sila, roka božja najbolj mila.

(*Hrvatski spisala Milka Pogačić.*)

Skalnice.

O je Bog ustvarjal cvetice, ukazal je svojim angelom, da je raztrosijo po vsej zemlji. In šli so angeli na vse strani svetá ter nastlali po vsej zemlji pisan cvet. Rože so posadili poleg človeških stanovanj, spominčice ob robu potoka, vijolice mej mah in grmovje. Še mnogo tisoč drugih cvetic so raztresli po zemlji, da je zemeljsko površje kar odsevalo krasote in prijetno dehtelo blage vonjave.

Razveselili so se angeli, ko so zvršili svoje delo, videč zemljo v tolikej krasoti. In nebeški Oče pogleda s prijaznim očesom doli na svet in reče: „Jedne cvetice ne najdem tam doli na zemlji!“ — Angeli pokažejo v nebeški kot in rekó: „Tukaj leži še jedna; nismo vedeli, kam bi dejali to sirotico in pustili smo jo tukaj.“

Bog pa vzame cvetico, spusti se doli na zemljo iz nebeškega svojega veličastva ter splava na kamenite vrhove visocih gorá. Tu raztrosi bele zvezdice, blagoslovi je, in reče: „Pa bodite vi moje cvetice!“ Od tistih dob rase planika samotno po planinah; prav ondu na skalah je njen dom, zato so jej ljudje tudi ime skalnica dali.

Prijatelj moj! Tudi tebe naj veselé ljubke skalnice (*Gnaphalium Leontopodium*, *Edelweiss*), ki so cvetice samega Boga. Ponosno je nosi za klobukom, ako si je pobral na visocih skalah, a korenine jim nikar ne izruj! Mirno, svobodno in ljubeznivo naj cvetó po planinah v čast božjo in v veselje naše.

Frančišek Rup.